

ya çekince onun Ebü'l-Bahterî'nin teslim olmadığını ve savaşmaya kalkıştığını bildirmesi üzerine affedildi. Mücezzer Uhud Gazvesi'ne de katıldı ve düşmana karşı mücadeleda büyük başarı gösterdi. Fakat Buâs günü öncesinde katlettiği Süveyd b. Sâmit'in oğlu Hâris b. Süveyd çarpışmaların en şiddetli anında birlikte savaştığı Mücezzer'i arkadaşan hançerleyerek şehid etti. Savaştan sonra Uhud Şehitliği'ne defnedilen Mücezzer, Nu'mân b. Mâlik ve Abde b. Hashas ile aynı kabre kondu. Bu arada Mücezzer'in katili Hâris b. Süveyd'e de kısas uygulandı.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 80-81, 149, 167, 303, 304-305; İbn Hişâm, *es-Sire*, I, 288; II, 520, 629-630, 695; III, 94; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 43; III, 456, 552-553; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 74, 177, 467; Taberî, *Tarih* (Ebü'l-Fazl), II, 34-35; İbn Düreyd, *el-İstikâk*, s. 550-551; Merzûbânî, *Mu'cemü's-su'arâ'* (nşr. F. Krenkow), Beyrut 1402/1982, s. 471; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1459-1461; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, V, 64-65; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 770-772; Asri Çubukçu, "Buâs", *DİA*, VI, 340.

MEHMET EFENDİOĞLU

MÜCİB

(المجيب)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "kesmek; birinin susmasını sağlamak" anlamındaki *cevb* kökünün "if'âl" kalıbından (*icâbet*) sıfat olan *mücîb* "dua ve dileklere olumlu cevap veren" mânasına gelir (İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, "cvb" md.; *Kâmus Tercümesi*, I, 98-99). *İcâbetin* asıl anlamı "cevap vermek suretiyle söz söyleyenin kelâmını kesmek"tir. Râgib el-İsfahânî taleplerin ve onlara mukabelede bulunmanın biri sözle, diğeri fiille olmak üzere iki şekilde gerçekleştiğini söyler. Kur'an-ı Kerim'de, "Allah'ın davetçisine *icâbet* ediniz" meâlindeki âyet (*el-Ahkâf* 46/31) birincisinin, "Ey Mûsâ ve Hârûn, ikinizin de talebi kabul edilmiştir" âyeti de (Yûnus 10/89) ikincisinin örneğini teşkil eder (*el-Müfredât*, "cvb" md.).

İcâbet kavramı beş âyette zât-ı ilâhiyeye nisbet edilmektedir. Bunlardan biri *mücîb* şeklinde olup Hz. Sâlih'in kendi kavmine hitabı sırasında, "Allah'tan bağışlanma isteyin ve O'na dönün, zira benim rabbim kullarına çok yakındır, dua ve isteklerini kabul edendir" şeklindeki ifade-sinde (Hûd 11/61) yer almaktadır. "Nûh bize yalvarıp yakarmıştı. Doğrusu biz en güzel biçimde cevap verenleriz" âyetinde ise

(*es-Saffât* 37/75) *mücîb* ismi tâzim amacıyla çoğul olarak kullanılmıştır. *İcâbet* kavramı üç âyette fiil kalıplarıyla Allah'a izâfe edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'in dokuz âyetinde yine *cevb* kökünden türeyen "*isticâbet*" kavramı da Allah'a nisbet edilmiştir (M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "cvb" md.). *İsticâbetin* "*icâbet*" anlamında olduğu genellikle kabul edilmekle birlikte Ebü'l-Bekâ ikisi arasında fark bulunduğunu kaydeder. *İsticâbet* talebe "olumlu cevap verme" mânasına geldiği halde *icâbet* "mutlak olarak cevap vermek" demektir ve bu cevabın menfi olması da mümkündür (*el-Külliyyât*, s. 51; krş. Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "cvb" md.).

Mücîb ismi İbn Mâce ("Du'a", 10) ve Tirmizî ("Da'avât", 82) rivayetlerinde yer almış, *icâbet* ve *isticâbet* kavramları birçok hadiste zât-ı ilâhiyeye nisbet edilmiştir (Wensinck, *el-Mu'cem*, "cvb" md.). İbn Abbas'ın naklettiğine göre Hz. Peygamber'in dua ve niyazlarından birinin son kısmı şöyledir: "Rabbim! Duamı kabul et, günahımı bağışla, çağırma *icâbet* et, hak yol için kullandığım delilleri daima geçerli kıl, kalbimi hidayetten ve dilimi doğruluktan ayırma, kalbime gelebilecek kin duygularını benden uzaklaştır!" (*Müsned*, I, 227).

Ebü Abdullah el-Halîmî, *mücîb* isminin daha çok -doksan dokuz isim listesinde yer almayan- karîb ismiyle yahut "duayı kabul eden" veya "darda kalanların çağırmasına olumlu cevap veren" anlamında kullanıldığını söyler ve yaygın mânasının "talepte bulunanın -kimsenin karşılama muktedir olamayacağı- arzusunu yerine getiren" olduğunu belirtir (*el-Minhâc*, I, 204). Kuşeyrî, Allah'ın, sadece kendisinin karşılayacağı ihtiyaçları olduğunu bildiği halde dostlarının bu sıkıntılarını giderme hususunda acele etmeyip bunu ortaya koymalarını istediğini kaydeder. Bazan da imtihanın yanı sıra sabır ve şükür yoluyla derecelerinin yükseltilmesi hikmetine bağlı olarak sıkıntılarını daha da arttırıp ümitsizlik noktasına yaklaştırır, fakat sonunda en güzel lutuflarla onları teselli eder (*et-Taḥbîr fi't-tezkîr*, s. 64). Gazzâlî ise Cenâb-ı Hak'ın dua ve yakarış olmadan da ihtiyaç sahiplerinin arzularını yerine getirdiğini söyler; çünkü O ezelde her şeye vâkıf olmuş ve yarattıklarının ihtiyaçlarına cevap verecek sistemleri kurmuştur. Ancak Gazzâlî, *mücîb* isminin tecellisine mazhar olabilmek için kulun kendisinin de *mücîb* olmasının gerektiğini kaydeder. Bu da Allah'ın emir ve nehiy biçimindeki davetlerine uymaya, gücü nisbetinde ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye, gücü yetmediği

yerde nezaketle cevap vermeye, kim çağırırsa çağırсын davete gitmeye ve ne olursa olsun verilen hediye almaya yönelik *icâbet*lerle gerçekleşir (*el-Maḥşadü'l-esnâ*, s. 129).

Mücîb Allah'ın fiilî sıfatları grubu içinde yer alır. Abdülkâhir el-Bağdâdî ve Fahreddin er-Râzî *mücîbin* "sözle mukabele eden, ezelde mütekellim olan" mânasına alınması halinde zâtî isimlerden olabileceğini kaydeder. *Mücîb* latîf, tewâb ve gafûr isimleriyle anlam ilişkisi içinde bulunur.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "cvb" md.; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, "cvb" md.; *Kâmus Tercümesi*, I, 98-99; Wensinck, *el-Mu'cem*, "cvb" md.; M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "cvb" md.; *Müsned*, I, 227; Müslim, "Müslâfirîn", 168-171; İbn Mâce, "Du'a", 10; Tirmizî, "Da'avât", 82; Ebü Abdullah el-Halîmî, *el-Minhâc fi şu'abi'l-imân* (nşr. Hilmi M. Fûde), Beyrut 1399/1979, I, 204; Abdülkâhir el-Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-şifât*, Kayseri Raşid Efendi Ktp., nr. 497, vr. 168^b; Kuşeyrî, *et-Taḥbîr fi't-tezkîr* (nşr. İbrâhîm Besyûnî), Kahire 1968, s. 64; Gazzâlî, *el-Maḥşadü'l-esnâ* (Fazluh), s. 129; Ebü Bekir İbnü'l-Arabî, *el-Emedü'l-aḥşâ*, Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 499, vr. 89^b; Fahreddin er-Râzî, *Levâmi'u'l-beyyinât* (nşr. Tâhâ Abdürra'f Sa'd), Beyrut 1404/1984, s. 281-282; Ebü'l-Bekâ, *el-Külliyyât*, s. 51.

BEKİR TOPALOĞLU

MÜCİBÜRRAHMAN

(مجيب الرحمن)

(1920-1975)

Bengladeş'in kurucusu,
başbakanı (1972-1975)
ve devlet başkanı (1975).

17 Mart 1920'de bugünkü Bengladeş'in Gopalganj şehrine bağlı Tungipara kasabasında doğdu. Halk arasında Şeyh Mücîb ve Bangabandhu (Bengal dostu) lakaplarıyla bilinir. Mahallî misyoner okulundan sonra Kalküta İslâm Koleji'nin sosyal bilimler bölümünü bitirdi (1947). Bu dönemde Müslüman Öğrenciler Federasyonu ve Bengal Meclisi'ne milletvekili seçildiği (1946) Hindistan Müslümanları Birliği saflarında Pakistan hareketine katıldı. Bir ara Dakka Üniversitesi'ne lisans üstü hukuk eğitimi için kaydolduysa da siyasi faaliyetlerinden dolayı okuldan uzaklaştırıldı. Bu sırada yeni devletin resmî dilinin yalnız Urduca olmasına karşı çıkarak mecliste Bengalf dilinin de kabul edilmesi için muhalefete başladı. 11 Mart 1948'de tutuklanarak hapse atıldı; açlık grevi yapması üzerine bir yıl sonra serbest bırakıldı.

1949'da Hüseyin Şehid Sühreverdi'nin teşvikiyle Avâmî Birliği'nin kurucuları ara-